litet. Formandshvervet er tidsbegrænset efter lovene, Maurice Schumann, Georges Bidault, Pierre Henri-Teitgen, Pierre Pflimlin og André Colin har efterfulgt hinanden. En tiltrængt fornyelse skete 1963, da yngre folk som Jean Lecanuet (f. 1921) og Joseph Fontanet (f. 1920) kom til, den første som partiets generalsekretær.

For MRP måske stærkere end for noget andet parti i Frankrig er tanken og ønsket om en politisk regruppering, om at komme ud over striden parlament-præsident – altså i virkeligheden mellem IV og V republik – stor. Regrupperingen skulle foregå som en udvidelse af eksisterende rammer, især appellerer MRP til de såkaldte »forces vives« (se senere) og har måske derfor haft en vis fremgang på landet, på bekostning af de moderate i vestegnene og af de radikale i det sydlige Frankrig. Det spøger ligeledes ustandselig for MRP, om ikke de arbejdere, der er tilsluttet CFTC, det katolske fagforbund, har behov for en partipolitisk repræsentation?

I den aktuelle situation er partiets dilemma, hvordan det på én gang kan være antigaullistisk, idet dette formodes nødvendigt, hvis partiet skal have en fremtid efter de Gaulle, og samtidig tækkes folket. Hvordan kan man både tage afstand fra de Gaulle, der vitterlig har fået stemmerne hidtil, og få del i nogle af disse mange rare stemmer? Der går en kløft inden for partiet, idet de yngre kræfter er stærkt antigaullistiske, naturligt nok, da fremtiden er deres, medens den ældre generation er mere tilbøjelig til at resignere sig ind i et progaullistisk samarbejde, ikke mindre naturligt, da disse politikere kun har et begrænset antal år endnu til deres rådighed.

HØJRE, MODERATE OG UAFHÆNGIGE

Blandt de borgerlige partier på højrefløjen kommer vi nu til de uafhængige, les Indépendants. De radikales stilling ved befrielsen i 1944–45 var ligefrem behagelig i forhold til det »klassiske højre«, der i sin helhed – ikke ganske berettiget – ansås for kompromitteret som vichyistisk. Dertil kom, at tidens sociale og økonomiske ideer allerede før krigen i stigende grad gik imod højres opfattelser. Ved befrielsen genopstod førkrigens Fédération républicaine og Alliance démocratique under navnet Parti republicaine de la Liberté. Lidt efter lidt formerede Frankrigs traditionelle »moderate« og »klassiske højre« sig som en egentlig partidannelse, der opnåede mellem 2,5 og 3 millioner stemmer under skiftende navne, som altid rummede ordet »indépendants« eller »payans«, og fra 1951 befandt de sig i den lejr, der skulle forsvare parlamentarismen mod kommunisterne og gaullisterne (RPF). Dermed var højre vendt tilbage i det normale politiske liv, konseilspræsidenten kunne i marts blive Antoine Pinay, hvem det – som den eneste politiker foruden Mendès-France under den fjerde republik – lykkedes at blive populær. Det lykkedes i øvrigt også Pinay at sprænge den gaullistiske blok (RPF) til fordel for de moderate højrefolk, hvis leder

han er den dag i dag. Paul Reynaud var indtil sit valgnederlag i 1962 højres førende parlamentariker. Les Indépendants gik frem ved valgene i 1956 og fejrede en sand triumf i 1958 ved de første valg til nationalforsamlingen under de Gaulle. Det er værd at bemærke, at højre faktisk fik en lige så stor valgsejr i 1958 som gaullisterne.

Hverken i spørgsmålet om Europapolitikken eller om den økonomiske politik led de uafhængige af indre splittelse som så mange af de andre partier. Men den store splittelsesfaktor blev Algierspørgsmålet, der delte højre meget dybt i »Algérie française«-tilhængere for enhver pris og alle andre, og i perioden 1958–62 fik partiet en ret stor tilgang af alt andet end moderate, der med deres fanatiske bevarelsespolitik, som for manges vedkommende førte over i OAS, blev en tung belastning for højrepartiet. Et nyt skisma kom partiet ud for i 1962 på grund af folkeafstemningen i oktober om forfatningsændringen til direkte præsidentvalg, som partiet ikke havde nogen entydig holdning til. Med de moderate/uafhængige er vi kommet ind i de politiske kredse og vælgergrupper, der sociologisk set umiddelbart vil være mest tilbøjelige til at støtte de Gaulle. Det er det velbjærgede storborgerskab, for hvem tanken om de Gaulles autoritative herredømme måske ikke altid er lige behagelig, men for hvem skrækken for alt, hvad der lugter af socialisme, liberalisme og kommunisme er stærkere end alt andet. De vil altid være potentielle de Gaulle vælgere, og dette jo mere efterhånden som den gaullistiske propaganda sætter stadig flere kræfter ind på at tegne billedet af to store politiske familier i Frankrig, en gaullistisk over for den »kommunistiske«.

GAULLISTERNE, UNR-UDT

Det vil altid kunne diskuteres, hvad der er det egentlige højre og hvad venstre i Frankrig. Vurderingen afhænger i høj grad af, hvorfra man står og kaster blikket ud over det politiske landskab. Jo længere man selv står ude på fløjen, jo mere vil man være tilbøjelig til at se den lange ende af linien eller halvcirklen som »de andre«, sin egen korte ende som det egentlige tyngdepunkt, som et venstre eller højre. For P. C. kan kun det selv og SFIO – til nød – fortjene betegnelsen venstre, mens resten er højre. For de moderate/uafhængige ser det helt omvendt ud, kun de selv udgør meningsfuldt et højre, en stor del af resten er simpelt hen »socialister«. Midt imellem vil mange kunne vurdere sig selv som enten højre eller venstre eller som centrum med tendens mod venstre eller højre.

Ikke mange udenforstående vil vel protestere mod opstillingen fra venstre til højre af de større partier, som den her er foretaget: P. C., SFIO, Radikale, MRP, moderate/uafhængige. Men hvor skal vi gøre af gaullisterne (UNR-UDT)?

Nogle vil placere gaullisterne i midten, nogenlunde mellem radikale og MRP, eller måske endda favnende højrefløjen af SFIO, radikale, MRP, og venstrefløjen af moderate/uafhængige. Det er sådan, gaullisterne godt kan lide at se sig selv. Andre anbringer dem utvetydigt på højrefløjen. Placeringsspørgsmålet afhænger i øvrigt meget af, om man regner kommunisterne med som en del af den politiske struktur i Frankrig. Anser man P. C. – og 20–25 procent af vælgerne – for et fremmedelement, en udenforstående, en fribytter, bliver det lettest at give UNR en placering på midten, tæller man P. C. med i systemet, skubbes UNR længere til højre. Vi vælger at regne P. C. med.

RPF under den fjerde republik kunne ikke ret længe opretholde illusionen om kun at være en bevægelse og ikke et parti. For gaullisterne under den femte republik er spørgsmålet nu ikke at undgå at blive et parti, men tværtimod at få vælgerne overbevist om, at de *er* et rigtigt parti – ikke blot »de Gaulles tilhængere«. Heri ligger formodentlig UNRs eneste chance for en eksistens, der rækker ind i tiden efter de Gaulle.

UNR kæmpede mellem 1958 og 1962 med to store vanskeligheder. Dets ledere og deputerede havde ved partiets oprettelse i 1958 over for vælgerne påberåbt sig et dobbelt troskabsforhold, nemlig til de Gaulle og til »Algérie française«. Da disse ikke længere lod sig forene i én og samme målsætning, stod UNR i et slemt dilemma; Soustelle valgte som bekendt »Algérie française« og dermed nederlaget, medens Michel Debré valgte de Gaulle og dermed magten. Den anden vanskelighed var forbundet med den første, og lå deri, at netop Debré nu måtte stille sig som statens forsvarer mod »oprøret«, et oprør som blev rejst på grundlag af de ideer, han selv havde støttet, da han førte an i kampen mod det forrige styre, den fjerde republik.

Først i 1963 var disse to vanskeligheder overvundet. Vælgerne havde vist, at de billigede de Gaulle og ikke »Algérie française«, og oprørsfaren fandtes ikke længere. Til gengæld stikker gaullisterne nu dybt i problemer, der vedrører de politiske institutioner og deres indbyrdes relationer. Spørgsmålet er blevet formuleret således for UNR: når der findes et *parti,* der er dominerende, et *flertal* i nationalforsamlingen – oh særsyn! – og når *regeringen* er sammensat af folk fra dette parti og dette flertal, hvorledes skal republikken så indrette forholdet mellem disse tre politiske »toppe«? Dette er et grundproblem for alle store partier, men i Frankrig kan man ikke sige, at det er blevet grundigt gennemtænkt – i alt fald ikke af gaullisterne – og den løsning er ikke fundet, som er nødvendig for et demokratisk/parlamentarisk systems eksistens og fortsættelse, og det skyldes jo nok, at der *uden for* trekanten: dominerende parti, parlamentsflertal og regering findes en magtfaktor, de Gaulle, hvis tilstedeværelse ligesom udhuler grund-

problemet og gør det tilsyneladende uvæsentligt ved at gøre det uaktuelt.

For en overfladisk betragtning er forholdet mellem regeringen Pompidou og parlamentsflertallet harmonisk – begge er jo gaullistiske. Men gaullismen er ikke én og kun én størrelse. Så længe de Gaulle er republikkens præsident og politiske beslutter nummer et, dølges nuancerne inden for gaullisternes rækker, men når krybben er tom – præsidenten bedes undskylde billedet – vil man kunne blive mindet om, at UNR ikke er andet end sammenstrømningen i 1958 af flere forskellige retninger, der i årene mellem RPFs reelle opløsning omkring 1953 til den fjerde republiks endeligt i 1958 ofte var frænder, når disse er værst. Det gaullistiske flertal i nationalforsamlingen er ikke noget »blindt« flertal. Finanslovsdebatten afslører ikke sjældent uenighed langt ind i gaullisternes rækker, jævnfør den nys udkæmpede kamp mellem Pompidou og finansminister Giscard d'Estaing om finanspolitikken, der vistnok var bitrere, end omverdenen måtte vide, og som kun de Gaulles »mægling« til Pompidous fordel formåede at gøre en ende på.

Den gaullistiske parlamentsgruppe udøver en moderat kontrol på regeringen. Pompidou selv bestræber sig på først at forelægge nye forslag for gruppen, inden de fremlægges i forsamlingen. Skønt Pompidou selv ikke er medlem af UNR, er han dog reelt flertallets leder og ubestridt de Gaulles vigtigste fortolker. Det er ikke usædvanligt, at UNR-UDT deputerede kritiserer et regeringsforslag – men de modstår aldrig de gaullistiske »indpiskere«, når det gælder.

Over for al tale om politisk regruppering i den ikke-kommunistiske opposition, der siden 1962 udgøres af socialister, radikale, folkerepublikanere og nogle af de moderate/uafhængige, det vil sige dem, UNRs generalsekretær sammenfatter som »europæere og nationalister, konservative og kristne reformvenlige, katoliker fra øst og verdslige fra syd og sydvest«, der kun har modstanden mod de Gaulle til fælles, henviser gaullisterne til det nederlag, netop disse partier led ved folkeafstemningen i 1962, hvor vælgerne viste deres nej-kartel vintervejen ved at stemme et gaullistisk flertal ind i nationalforsamlingen tre uger senere. Gaullisterne har dog ingen bidfast mønt at slå af netop dette eksempel. Nej-kartellet var jo i virkeligheden et forsøg på at genoplive »den tredje styrke« fra 1947–51, dette centrumsflertal, som der aldrig har været og ikke er basis for i Frankrig. Det var enestående uklogt og kortsynet af socialisterne, de radikale, folkerepublikanerne og nogle konservative at tro, at de i 1962 kunne stille nogen modstand på benene mod de Gaulle med en koalition af netop denne art. Men gaullisterne har ikke ret i at sige, at centrumssamarbejdet brød og bryder sammen, *fordi* vælgerne støtter de Gaulle og dermed gaullisterne, centrumssamarbejdet har som tidligere sagt altid været en luftspejling.

DE NYE KRÆFTER

Den kommunistiske opposition mod de Gaulle vender sig ikke alene mod ham og hans politik, men mod den femte republik som sådan; kommunisterne har aldrig anerkendt de Gaulles magtovertagelse eller hans forfatning. Den ikke-kommunistiske opposition mod de Gaulle har anerkendt den femte republik, men er modstandere af de Gaulles politik. For den samlede opposition gælder det, at modstanden mod de Gaulle, hans politik og republikken ikke er noget tilstrækkelig stærkt motiv til et virkeligt samarbejde og ikke kan gøre det ud for et reelt politisk alternativ til den nuværende ledelse. Om oppositionspartierne gælder det stadig, at de ved, hvad de *ikke* vil, men desperat søger, hvad de vil. Og med hensyn til en enhedsindsats fra oppositionens side, hvad enten man tænker på et P. C.-SFIO samarbejde, et SFIO-radikale-MRP samarbejde eller en centrumskoalition af radikale-MRP-moderate, gælder i dag det samme som for et eller to år siden: mens de venter på, at UNR-UDT skal bryde sammen – det vil sige, mens de venter på Godot – taler og taler de politiske partier og gør nogle bevægelser ud mod publikum.

Dog er situationen omkring oppositionen mod det nuværende styre ikke helt den samme i dag som i 1962–63. Men man skal uden for de traditionelle politiske kræfter, partierne, for at mærke de nye vindes pust. Man taler om »les forces vives« i fransk politik, til andre tider om de nye kræfter eller de ny lag. Hvem er de, og hvad vil de?

Den vigtigste faktor i disse levende kræfter er de politiske klubber. Andre er ungdomssammenslutninger af forskellig art, særligt de yngre landmænds foreninger; hertil en række af syndikaterne eller grupper af de eksisterende fagsammenslutningers traditionelt u-politiske organisationer, særlig grupper fra uddannelses- og undervisningssektoren i det franske samfund; endelig enkeltpersoner, ofte folk fra den højere administration, der deltager i klubbernes arbejde, men på grund af deres stilling må optræde anonymt.

Det er en broget flok. Fællesnævneren er en dobbelt utilfredshed, nemlig dels med den gaullistiske politik, dels med de politiske partier, som »les forces vives« anser for uegnede med deres nuværende forældede struktur til at repræsentere det moderne samfunds grupper effektivt. Positivt går klubberne og resten af de nye kræfter ind for sociale reformer, en fornyelse af demokratiet og som regel en omlægning af udenrigs- og forsvarspolitikken fra de Gaulles stormagtspolitik og kærnevåbenforsvar til en europæisk integrationspolitik.

Blandt de politiske klubber, der nærmest kan karakteriseres som studiegrupper med en publiceringsvirksomhed begrundet i ønsket om og erkendelse af, at Frankrig i dag har et enormt behov for saglig information om de politiske og økonomiske problemer, er Club Jean Moulin en af de mest ak-

tive[6]). Den har udsendt rapporter om atomforsvaret, den økonomiske politik m. m., og dens sidste publikation handler om »det nye venstre«[7]). Bogen fremkommer som et direkte svar på en opfordring fra det socialistiske kollokvium, der blev holdt i juni 1964, og som tilskyndede alle deltagerne, herunder klubberne, til at præcisere deres forestilling om et moderne socialistisk parti i det industrielle samfund.

»Jean Moulin« giver udtryk for, at det, Frankrig behøver, er dannelsen af en politisk styrke (force) til venstre, der appellerer til et flertal af vælgerne, og som frem for alt er et handlingens parti (parti d'action). Et sådant parti, eller »formation«, kan kun blive til omkring en akse, der hedder SFIO; det holder hårdt for »Jean Moulin« at indrømme det, men på baggrund af PSUs fiasko må det erkendes, siges det i bogen, at intet reelt samarbejde på den politiske venstrefløj kan gå uden om SFIO. Men dette parti bør være rede til at integrere visse del af centrums-venstre og den størst mulige del af MRP. Klubben forestiller sig altså en venstrekoalition uden kommunisterne, der omfatter hele det ikke-kommunistiske venstre plus centrumsvenstre. Men det er ikke alt. Til disse egentlige partielementer skal føjes »multiplikatorer«, det vil sige grupper og enkeltpersoner, som vil arbejde med på den ny formations målsætning, men som ikke indlemmes i selve partidannelsen. Disse »multiplikatorer« er naturligvis netop »les forces vives«, altså klubberne, syndikater, kooperativer, ungdomsbevægelse osv.

»Multiplikatorerne« vil altså gerne arbejde for en ny politik *i tilknytning* til de politiske partier, men kritikken mod netop disse »gamle« politiske partier kommer klart til udtryk i understregningen af, at de også i fremtiden vil stå uden for den egentlige partiorganisation som associerede, ikke integrerede. I øvrigt, siger »Jean Moulin«, vil multiplikatorerne kun være med, hvis partierne er villige til at gennemføre en strukturændring og politisk fornyelse. Dette vil rent faktisk være en nødvendig forudsætning for multiplikatorernes associering. På dette punkt rettes kravene først og fremmest til SFIO, der i det hele taget er – i al fald »Jean Moulin«s – nærmeste frænde blandt de politiske partier og derfor også den mest konkret kritiserede.

»Jean Moulin« opponerer her særligt mod Guy Mollets »pur et dur«-opfattelse af partiet, der også kan karakteriseres som partipatriotisme, hvor parti*medlemmets* rolle altid er den største, hvor den socialistiske diskussion

---

[6]) Club Jean Moulin er opkaldt efter præfekten i departementet Eure-et-Loire, der i 1940 nægtede at efterkomme Vichyregeringens ordrer og flygtede til England. Han blev senere af de Gaulle sendt tilbage til Frankrig for at organisere modstandsbevægelsen. Tyskerne arresterede ham i 1943, og kort efter døde han efter at have været udsat for tortur. Det er ikke uden et vist mål ironi, at en politisk klub med et antigaullistisk sigte er opkaldt efter en mand, der gennem mere end to år fungerede som de Gaulles personlige repræsentant i det besatte Frankrig.

[7]) Club Jean Moulin. Un parti pour la Gauche. Paris 1965.

ofte kun er tomme ord om en global doktrin, som ingen mere lægger noget i eller tror på. Man fordømmer altså i virkeligheden »guesdismen« (jævnfør side 36) og dens forlænger inden for SFIO, »molletismen«. Guy Mollet står i dag som fortidens »apparatjik«, der nok vil samarbejde, men kun hvis de andre tilslutter sig SFIO, som det er. Over for Mollets »hårde kærne«-linie stiller »Jean Moulin« især krav om en mildnelse af partiets doktrinære verdslighedspolitik inden for skolen og af dets ideologiske arv, den »politiske socialisme«. Den ny socialistiske politik, »Jean Moulin« er fortaler for, skal bevare den del af den socialistiske stræben, som Frankrig kan bære *nu* – og ikke engang i fremtiden.

De associerede multiplikatorer ønsker i høj grad direkte medindflydelse på den ny socialismes politik, herunder deltagelse i kandidatopstilling, udformning af program m. m.

Mange af disse tanker om SFIOs åbning, både strukturelt og ideologisk, forekommer temmelig urealistiske i dag. Men de rører netop ved forskellen på Gaston Defferre og Guy Mollet inden for SFIO. Defferre støtter sig i sin præsidentkampagne stærkt på »les forces vives«, hans visioner om et nyt venstre er de samme som »Jean Moulin«s. Meget vil afhænge af, om det bliver åbningslinien eller »molletismen«, der sejrer inden for SFIO. Et svar vil man formentlig få på partiets pinsekongres i år.

PRÆSIDENTEN

Som en overgang til et afsluttende afsnit om præsidentembedet kan Jean Moulin klubbens opfattelse af præsidentens stilling passende anvendes. Klubben formulerede sin mening i forbindelse med folkeafstemningen i oktober 1962, der førte til forfatningsændringen om det direkte valg af republikkens præsident, der sandsynligvis til december vil give det franske folk lejlighed til at vælge sin præsident uden melleminstanser for første gang siden 1851.

Udgangspunktet er, at det præsidentielle styre er kommet for at blive. Frankrig har brug for det. Men klubben ønsker et *veritabelt præsidentsystem*, der hviler på et varigt, konstitutionelt grundlag, og ikke de Gaulles »farlige bastard af et præsidentielt regime«, som det udtrykkes. Det nuværende system hviler i alt for høj grad på personen de Gaulle. Et demokratisk præsidentstyre kunne man få, mener klubben, ved en simpel reform af forfatningen på fem punkter: 1. en ophævelse af premierministerposten – republikkens præsident skal selv være regeringschef. 2. præsidenten skal ikke kunne opløse nationalforsamlingen, uden at han selv træder tilbage med hele sin regering. 3. præsidentens mandat skal have samme varighed som den lovgivende forsamlings, og ingen præsident skal kunne sidde i mere end to perioder i sammenhæng. 4. der skal udnævnes en vicepræsident,

der kan træde i stedet for præsidenten for resten af embedsperioden. 5. forfatningsrådets kontrollerende magt skal udvides, især over for præsidentens anvendelse af artikel 16 (ekstraordinære beføjelser under en krise).

En sådan reform, hedder det, ville begrænse præsidentens magt betydeligt og give Frankrig en *parlamentarisk præsident*. Den ville sikre en forfatningsmæssig, automatisk løsning af successionsproblemet, og den ville skabe et politisk system, der hvad den udøvende myndighed angår, stærkt nærmer sig det amerikanske præsidentsystem.

»Jean Moulin«s billede af præsidenten svarer temmelig nøje til Gaston Defferres. Det er stort set en sådan præsident, han vil være, det er en sådan præsident, Guy Mollet er kølig overfor – han har udtalt, at skal Frankrig have en præsident, måtte det være en almindelig anerkendt humanistisk personlighed som Albert Schweizer! – og det er en sådan præsident kommunisterne afviser – fordi de i det hele taget afviser præsidentstyret. Og endelig – det vigtigste i den aktuelle situation – er det en sådan præsident, de Gaulle ikke er og ikke vil have.

Selv om de Gaulles tanker om præsidentens stilling og beføjelser var almindelig kendt allerede fra hans tale i Bayeux 1946, var det først hans beslutning om at gøre valget af præsidenten direkte i 1962, der udløste den helt store debat *om præsidentembedet*. Diskussionen om de politiske institutioner, præsident, parlament, regering, domstole osv. har under den femte republik været særdeles omfangsrig, og den har været ført i nøje tilknytning til selve de politisk-konstitutionelle begivenheder, hvilket igen vil sige, at den har været mest intens omkring den femte republiks oprettelse i 1958, artikel 16's anvendelse i 1961, folkeafstemningen i 1962 om præsidentvalgmåden og på det sidste i forbindelse med kampagnen forud for præsidentvalget i år[8]).

Med forfatningsreformen i 1962 ville de Gaulle understrege, at republikkens præsident, hævet over de øvrige institutioner i det politiske system og især over de politiske partier, og samlende den endelige udøvende magt i sine hænder, kun kan og skal være ansvarlig over for suverænitetens eneste legitime indehaver, folket. Derfor har han i så høj grad benyttet folkeafstemningen, derfor anså han det for nødvendigt at udelukke alle mellemled mellem det vælgende folk og den valgte præsident. Medens de Gaulle i 1946 byggede på sin praktiske erfaring fra krigsårenes ledelse af de franske styrker og den nationale befrielsesregering i Algier og under hele den fjerde republik bestyrkedes i sin opfattelse af behovet for en stærk præsident ved at følge de politiske partiers afmagt over for de store udenrigspolitiske problemer, hviler hans præsidentsyn i dag lige så meget på helt

[8]) Claude Emeri. Les Institutions de la Ve République. Etats des travaux. Revue Française de Science Politique, no. 2, Avril 1965. Denne bibliografiske artikel anfører alene 334 titler!

konkrete motiver, for eksempel at et kærnevåbenforsvar kræver én mands og kun hans beslutningsevne.

I debatten har man villet skelne mellem begreberne magtens personliggørelse og den personlige magtudøvelse (*personnalisation du pouvoir* og *pouvoir personnel*). Magtens personliggørelse hviler på en slags »stjernedyrkning« af én bestemt person, og dette slår igennem i den forfatning, vedkommende »stjerne« lader udarbejde; forfatningen »skræddersyes« til netop denne person. Magten er udelukkende knyttet til hans prestige. En sådan magtens personliggørelse er det naturligtvis, der er tale om i Frankrig i dag, men det er blevet hævdet, at tendensen til at overlade den politiske magt til en upolitisk prestigebærer er almen i vor tid, og at den desuden blot er en udvidelse på et nationalt plan af den interesse, man til evig tid har haft for det *personlige* moment.

I modsætning til magtens personliggørelse, der, som udtrykket siger, indebærer en ændring af selve magten som sådan, står den personlige magtudøvelse, hvor magten i sig selv forbliver uændret – således som den for eksempel kan være bundet inden for den politisk-forfatningsmæssige ramme – men hvor magtudøveren alligevel har så stor en myndighed, at man kan anvende betegnelsen personlig.

Ved et præsidentvalg vil spørgsmålet, set i lys af denne distinktion så være, om kandidaten »blot« fremkalder den tillid, man altid vil være tilbøjelig til at nære for en personlighed af et usædvanligt format, eller om det er på grundlag af det politiske program, han lægger frem og af de politiske og sociale kræfter, han har at støtte sig til, han opnår vælgernes tilslutning.

Dette tema, magtens personliggørelse kontra personlig magtudøvelse, er kun et af mange i den forfatningsretlige debat, der under den femte republik har blomstret i Frankrig. Skulle man samle debatten, hvori de statsretslærde har været vildt uenige om, hvad man skulle kalde det nuværende system (kabinetsregering af særlig type, konsulær republik med parlamentarisk facade, principat, valgmonarki er blot nogle af forslagene), må det blive i den konklusion, de fleste uden videre kan skrive under på, at væksten i præsidentens myndighed er foregået parallelt med parlamentets udviskning.

De fleste er enige om, at opløsningen af nationalforsamlingen i 1962, efter at regeringen Pompidou var blevet væltet ved et mistillidsvotum, vedtagelsen af forfatningsændringen om præsidentvalgmåden og indvælgelsen af et gaullistisk flertal i nationalforsamlingen, har ændret forholdet mellem de politiske kræfter afgørende. Med et gaullistisk flertal i deputeretkammeret og en næsten permanent antigaullistisk opposition i senatet har den mekanisme, der regulerer relationerne mellem regering og parlament, fået en ny betydning. Om dette i et længere perspektiv betyder to-parti-

systemets indtog i Frankrig, om de traditionelle partier faktisk er dømt til endeligt nederlag, og om UNR-UDT vil kunne finde sin plads i det nye mønster, kan kun tiden vise.

Igen og igen må forskerne vende tilbage til betydningen af de Gaulles person i regimet. Hvad præsidentembedet angår, gælder det samme som for så at sige alle områder af det politiske liv i Frankrig, at situationen er flydende. Så stærkt er de Gaulles præg, at ingen præcist kan karakterisere arten af det nuværende eller have nogen klart begrundet formodning om, i hvilken retning de forskellige udviklingslinier i de politiske kræfter nuværende subsystemer vil føre, og hvor de vil ende.

DEN NÆRMESTE FREMTID

Da det er en del af de Gaulles fremgangsmåde at bevare en udstrakt grad af hemmelighed omkring sine politiske skridt for helt at sikre sig frugten af overraskelsesfaktoren, er der naturligvis ingen, som i dag sikkert kan sige, hvad hans planer med hensyn til det politiske systems udvikling i de nærmeste år går ud på. På den anden side tillader kendskabet til de Gaulles statsopfattelse og den måde, han i løbet af den femte republiks første syv år har realiseret denne statsopfattelse på, fremsættelsen af visse formodninger.

Efter udelukkelsesprincippet kan man slå ned på de punkter, der ikke passer ind i de Gaulles opfattelse. Nationalforsamlingens rolle er stort set, som han ønsker den. Det er senatets derimod ikke. En af de reformer, man kan vente sig, vil medføre senatets forsvinden i sin nuværende form og dets afløsning af en korporativ forsamling, hvori det nuværende Conseil économique et social, der er sammensat af erhvervs- og arbejdsrepræsentanter, skal indgå. Senatet skal altså ophøre med at være en politisk forsamling.

Et andet punkt vedrører det såkaldte interimsproblem, altså spørgsmålet om, hvem der skal træde i stedet for præsidenten, hvis han midt i sin embedsperiode forhindres i at udøve sin funktion. Efter de nugældende regler, det vil sige efter forfatningens artikel 7, således som den er formuleret efter revisionen i 1962, skal præsidenten i tilfælde af midlertidigt forfald erstattes af senatets formand, medens der i tilfælde af hans definitive forfald skal gennemføres valg af ny præsident. Man kan formode, at de Gaulle på dette punkt ønsker en ændring, således at regeringens leder, premierministeren, i tilfælde af at præsidenten definitivt er forhindret i at fungere, overtager hvervet som republikkens præsident, og dette ikke blot midlertidigt, men – i lighed med den amerikanske vicepræsident – for resten af den indeværende embedsperiode.

En sådan ændring, har man påpeget, ville gøre det muligt for de Gaulle at bestemme, hvem hans efterfølger skal være. Man forestiller sig, at de Gaulle, eventuelt lige efter valgene til nationalforsamlingen i 1967, vil træde

tilbage, hvorefter Georges Pompidou, eller hvem der til den tid er premierminister, vil kunne fungere i overensstemmelse med forfatningen i de følgende fem år, nemlig indtil det næste præsidentvalg i 1972. Da premierministeren ikke kan blive præsident og samtidig beholde posten som regeringschef, måtte han udnævne en ny premierminister.

Foruden disse to områder, hvor der er grunde til at formode, at de Gaulle vil gennemføre reformer i den nævnte retning, kan der nævnes nogle punkter inden for valgloven vedrørende nationalforsamlingen og andre mindre væsentlige ændringer.

Sådan som billedet ser ud for øjeblikket, er der al mulig grund til at tro, de Gaulle netop vil gå frem på denne måde i etaper, der, efter genvælgelsen til republikkens præsident, vil blive tilbagelagt én for én – ved folkeafstemninger – og være afsluttede engang i 1967. Lykkes det ham, vil han med tilfredshed kunne se tilbage på en ni-årig embedsperiode, hvor han totalt har ændret Frankrigs politiske system.

Demografer, økonomer, teknikere og politologer i Frankrig er stort set enige om, at den overgangsperiode, landet på så at sige alle områder af samfundsudviklingen befinder sig i nu, vil være tilendebragt i 1970–72. Efter den tid, siger de, vil Frankrig være inde i en ny epoke, hvor de gamle mønstre, handlingens og tankens struktur, vil være lige så forældet som propelmaskinen eller det radikale parti er i dag. Spørgsmålet er, om det politiske styre, med eller uden de Gaulle, til den tid vil være i stand til at dække og afpasse sig efter de stedfundne samfundsændringer i hele deres udstrækning.

LITTERATUR

Foruden de i artiklen nævnte arbejder gives her nogle forslag:

Raymond Aron. Immuable et changeante. De la IVe à la Ve République. Paris 1959.
Michel Debré. Au Service de la nation. Essai d'un programme politique. Paris 1963.
Maurice Duverger. La Cinquième République. Paris 1963.
Pierre Souty. Documents sur la Constitution de la Ve République. Paris 1964.
Heinz Peter Volkert. Die Präsidentschaft der V Republik Frankreichs. Mainz 1963.

Blandt utallige bøger om de Gaulle:

Robert Aron. Charles de Gaulle. Paris 1964.
Arnulf Baring og Christian Tautil. Charles de Gaulle – Grösse und Grenzen. Köln/Berlin 1963.
Jean Lacouture: De Gaulle. Paris 1965.
François Mauriac. De Gaulle. Paris 1964.

En udmærket, kortfattet indføring i Frankrigs politiske liv:

François Goguel og Alfred Grosser. La Politique en France. Paris 1964.

FORTEGNELSE OVER LITTERATURANSKAFFELSER OMHANDLENDE MODERNE HISTORIE OG STATSKUNDSKAB

Udarbejdet af konsulent ved Det Kongelige Bibliotek
cand. mag. KNUD VOHN

FORKORTELSER:

AmL:	The American Library, American Embassy, København.
ArA:	Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, København.
ArS:	Arbejds- og Socialministeriets Bibliotek, København.
Fo:	Folketingets Bibliotek.
KB:	Det kongelige Bibliotek, København.
KG:	Det Kongelige Garnisons Bibliotek, København.
MaB:	Marinens Bibliotek, København.
Udm:	Udenrigsministeriets Bibliotek, København.
UB[1]:	Universitetsbibliotekets 1. afdeling, København.
UnSa:	Institut for Samtidshistorie og Statskundskab, København.
Å:	Statsbiblioteket, Århus.
ÅU:	Århus universitet, Århus.

1. BIBLIOGRAFI

Bibliography of Material about Thailand in Western Languages. Comp. by Chulalongkorn University, Central Library, Bangkok 1960.

Bibliography of Social Science Periodicals and Monograph Series: Poland, 1945-1962. Foreign Social Science Bibliographies Ser. P-92, no. 16. Washington 1964.

Burdette, Franklin L. et al., Political science. A Selected Bibliography of Books in Print. With Annotations. College Park, Maryland, 1961, IV+97 s.

Burkhart, James A. & Raymond L. Lee, Guide to American Government. Englewood, Cliff., 1963. 155 s.

Chen, Nai-Ruenn, The Economy of Mainland China, 1949–1963. A Bibliography of Material in English. Berkeley 1963.

David, René, Bibliographie du droit français établie ... 1945–60. (Maison des Sciences de l'Homme. Publications' Série A, Bibliographies I). Haag 1964.

Dias, R. W. M., Bibliography of Jurisprudence. London 1964.

From Weimar to Hitler. Germany, 1918–1933. (The Wiener Library. Catalogue Series no. 2). London [2]1964.

McKinstry, John, Bibliography of Laos and Ethnically Related Areas to 1961. Berkeley 1962.

Mahar, Michael, India: A Critical Bibliography. Arkansas 1964.

Moody, Margaret (ed), Catalog of International Law and Relations. (Issued by Harvard Law School Library, vol. I). Cambridge, Mass., 1965.

Schneider, Hans, Bibliographie zum öffentlichen Recht in der Bundesrepublik Deutschland. München [2]1964.

Select Bibliography: Asia, Africa, Eastern Europe, Latin America, 1963 Supplement. New York 1963.

World Communism. A Selected Bibliography. Washington 1964. 394 s. Udm.

2. STATS- OG SAMFUNDSKUNDSKAB

Abrams, Charles, Man's Struggle for Shelter in an Urbanizing World. Cambridge, Mass., 1964.

Anderson, Walfred A. & *Frederick B. Parker,* Society: Its Organisation and Operation. Princeton, N. J., 1964.

Aron, Raymond, La lutte des classes. (Nouvelles leçons sur les sociétes industrielles). Paris 1964. 382 s. KB+UB¹.

Berti, Enrico, »De re publica« di Cicerone e il pensiero politico classico. (Pubbl. della scuola de perfezionamento in filos. dell'univ. di Padova, 1). Padova 1963.

Brzezinski, Zbigniew & *Samuel P. Huntington,* Political Power: USA/USSR. London 1964. XIII+461 s.

Burns, Edward McNall, Ideas in Conflict. The Political Theories of the Contemporary World. (University Paperbacks, 53). London 1963. XIV+587 s.

Cicourel, Aaron V., Method and Measurement in Sociology. Glencoe 1964.

Cohen, John, Behaviour in Uncertainty and its Social Implications. London 1964.

Collins, Barry E. & *Harold Guetzkow,* A Social Psychology of Group Processes for Decision-Making. New York 1964.

Content Analysis: A Handbook with Applications for the Study of International Crisis. Illinois 1963.

Count, Earl W. & *Gordon T. Bowles* (eds.), Fact and Theory in Social Science. New York 1964.

Cragg, Gerald R., Reason and Authority in the 18th Century. Cambridge 1964. IX+349 s. UB¹.

Cross, R. C. & *A. D. Woozley,* Plato's Republic. London 1964. XV+295 s. UB¹.

Dexter, Lewis A. & *David M. White* (eds.), People, Society and Mass Communications. Glencoe 1964.

Dor, Milo & *Reinhard Federmann,* Der politische Witz. München 1964.

Dreizehnter, Alois, Untersuchungen zur Textgeschichte der aristotelischen Politik. (Philisophia antiqua. A Series of Monographs on Ancient Philosophy, Vol. 10). Leiden 1962. 81 s. KB+A.

Ellul, Jacques, Propagandes. Paris 1962.

Feigenbaum, Edward A. & *Julian Feldman* (eds.), Computers and Thought. New York 1963.

Franz, Günther (hrsg.), Staatsverfassungen. München 1964.

Gablentz, Otto Heinrich von der, Der Kampf um die rechte Ordnung. Beiträg zur politischen Wissenschaft. Köln 1964. 350 s.

Galler, Bernard A., The Language of Computers. New York 1962. 244 s. AmL.

Ginsberg, Morris, The Psychology of Society. London 1964. XXXIII+187 s. UB¹.

Gutzwiller, Max, Elemente der Rechtsidee. Ausgewählte Aufsätze und Reden. Basel 1964.

Halacy, D. S., Computers, the machines we think with. New York 1962. 279 s. AmL.

Harding, D. W., Social Psychology and Individual Values. London 1963.

Hennis, Wilhelm, Politik und praktische Philosophie. Eine Studie zur Rekonstruktion der politischen Wissenschaft. Neuwied & Berlin 1963. 132.

Hellander, E. P., Leaders, Groups and Influences. New York 1964.

Horowitz, Irving Louis (ed.), The New Sociology. Essays in Social Science and Social Theory in Honor of C. Wright Mills. New York 1964.

Jacobs, Melville, Patterns in Cultural Anthropology. Homewood, Ill., 1964.

Jungk, Robert & *Hans Josef Mundt* (hrsg.), Wege ins neue Jahrtausend. München 1964.

Kariel, Henry S., In Search of Authority. Twentieth-Century Political Thought. (History of Western Political Thought, V). Glencoe 1964. XII+258 s.

Kendall, Willmoore, The Conservative Affirmation. Chicago 1963. 272 s.